

LA CRISI DELS SISTEMES DEMOCRÀTICS LIBERALS

La democràcia i la crisi del liberalisme

Jan Zielonka

El primer ministre d'Hongria, Viktor Orbán, fa un discurs davant del Parlament hongarès, a Budapest, amb motiu de la Diada nacional d'Hongria, el 15 de març de 2022. Fotografia: Jordi Borràs

Europa s'enorgulleix de ser el bressol de la democràcia, però la història ens presenta una imatge amb més matisos. Malgrat que les nacions d'Europa, avui, encapçalen tots els índexs relatius a la democràcia, les pitjors atrocitats comeses en la història de la humanitat va perpetrar-les el règim d'Adolf Hitler, que va arribar al poder mitjançant unes eleccions lliures. Tanmateix, la derrota de l'Alemanya nazi no va alliberar tot Europa dels règims autocràtics. Una gran part del sud d'Europa va romandre sota domini feixista durant molts anys, mentre la major part de l'Europa de l'Est va passar a formar part del bloc comunista soviètic.

El renaixement democràtic que va començar ara fa cinc dècades va anar acompanyat de l'adopció dels ideals liberals per part dels principals partits de centreesquerra i de centredreta. El concepte de democràcia liberal no significava únicament guanyar unes eleccions: la democràcia havia de ser justa, tolerant, inclusiva, moderada i reflexiva. La democràcia liberal no era només una qüestió de llei i ordre; també concernia profundament els drets cívics i humans així com els drets de les minories. El poder, calia controlar-lo, dividir-lo i limitar-lo amb les disposicions constitucionals del model liberal de democràcia. Es donava importància al diàleg, a la deliberació i al compromís no solament entre polítics, sinó també, i potser principalment, entre ciutadans. La noció liberal de democràcia sempre

va enfortir la participació ciutadana en el procés de presa de decisions i va fomentar les iniciatives ciutadanes de base.

Les “revolucions” democràtiques del sud d’Europa i posteriorment de l’Europa oriental van comportar una pressió de les bases considerable, però la transició de l’autocràcia a la democràcia va ser relativament pacífica en la majoria dels casos perquè tant les elits noves com les velles van ser capaces d’arribar a compromisos i pactes incòmodes, com ara els signats al palau de la Moncloa a Espanya el 1977 o al Pałac Namiestnikowski (palau presidencial de Varsòvia), a Polònia, el 1989. Totes les noves democràcies europees van adoptar el model liberal, independentment de factors tan dificultosos com ara la pobresa relativa, la desigualtat, una societat civil feble, veïns hostils o inestables i la cultura paternalista, clientelista o misògina. [1]

La democràcia liberal no és només una qüestió de llei i ordre; també té a veure amb els drets cívics i humans, així com els drets de les minories

La democràcia als Estats Units i a l’Europa occidental representava una font d’inspiració, si no un model a imitar. [2] De fet, les velles democràcies ajudaven de bon grat les noves sempre que el sistema emergent es desenvolupés seguint línies liberals [3] (després de la Segona Guerra Mundial, els Estats Units van exigir als seus aliats de l’OTAN que mantinguessin els partits il·liberals fora del govern, una política que va mantenir el Partit Comunista italià al marge malgrat els seus notables guanys electorals). [4]

No cal dir que la capacitat i la voluntat de les elits polítiques de les noves democràcies a l’hora de seguir el camí liberal era qualsevol cosa menys uniforme. Venelin Ganey va encunyar el terme *hooliganisme posterior a l’adhesió* per referir-se als estats que es van apartar del curs liberal una vegada van ser admesos a la Unió Europea (UE). [5] Alguns estats van prioritzar les llibertats individuals, altres les col·lectives. Alguns van adoptar un sistema parlamentari, altres van triar un sistema presidencial. La separació de l’estat i l’església s’ha interpretat i practicat de maneres diferents. Les minories ètniques, els migrants o els col·lectius LGBT+ han gaudit de drets i protecció desiguals. Els sistemes dels mitjans de comunicació també han variat d’un estat a un altre. Tanmateix, i malgrat totes aquestes variants, el model liberal de democràcia va esdevenir l’únic joc acceptat per tothom a Europa als anys noranta. Els principals polítics van evitar la retòrica il·liberal perquè en aquell moment desafiar el consens liberal sortia massa car en termes electorals.

La situació ha canviat profundament els darrers anys, ja que els polítics europeus s’han acostat cada cop més a Viktor Orbán posant de manifest una manca d’interès per la democràcia liberal. Però ens equivocaríem si penséssim que l’Hongria del senyor Orbán és la pitjor representant de les democràcies de la UE. L’índex de democràcia de l’Economist Intelligence Unit (EIU) de 2023 situa Bulgària, Romania i Croàcia per sota d’Hongria. Aquest mateix índex qualifica ni més ni menys que disset estats membres de la UE com a

“democràcies defectuoses”. [6] Després d’haver-se elaborat l’índex de l’EIU de 2023, a Eslovàquia i als Països Baixos van guanyar les eleccions polítics il·liberals. A les eleccions de novembre del 2023 de Polònia, el partit obertament il·liberal PiS va acabar en una còmoda primera posició a la votació, tot i no aconseguir la majoria parlamentària. Fins i tot els governs de “paladins” de la democràcia com ara Finlàndia o Suècia ja no poden funcionar sense el suport de polítics il·liberals; i encara que els governs liberals continuen al capdavant a Alemanya i França, suporten una pressió com més va més gran dels il·liberals Alternative für Deutschland i Rassemblement National.

El mapa polític d’Europa, tanmateix, és indistint. Això és perquè els polítics il·liberals miren de semblar respectables i normals quan arriben als càrrecs per primera vegada. Per exemple, la senyora Meloni va atenuar la seva retòrica antieuropea, antiimmigració i antiliberal així que va arribar al poder a Itàlia l’any passat (tot i que cal saber que el seu partit, Fratelli di Italia, s’ha negat a refutar inequívocament les seves arrels neofeixistes). Al mateix temps, nombrosos polítics dels partits liberals tradicionals han adoptat una retòrica i polítiques il·liberals.

L’índex de democràcia de l’Economist Intelligence Unit de 2023 situa Bulgària, Romania i Croàcia per sota d’Hongria. El mateix índex qualifica disset estats membres de la UE com a democràcies defectuoses

Pensem en la posició dels socialdemòcrates danesos, no solament pel que fa a la immigració, sinó també al comerç mundial i a la lliure circulació de treballadors dins de la UE. Així mateix, el Partit Popular per la Llibertat i la Democràcia holandès ha passat d’una posició liberal a una que restringeix les llibertats individuals: les polítiques actuals restringeixen l’opció de la doble ciutadania, defensen que la seguretat social només ha de ser accessible en la seva totalitat a qui tingui la nacionalitat holandesa i exigeix que els migrants compleixin requisits d’integració cada vegada més estrictes. També crida l’atenció que el recent projecte de llei d’immigració del president Macron rebí els elogis de la líder dels il·liberals francesos, Marine Le Pen. [7]

La destrucció del consens liberal

El consens liberal va ser desafiat seriosament per primera vegada el 1999, quan un polític xenòfob de Caríntia, Jörg Haider, va obtenir per al seu partit un èxit electoral històric que el va convertir en el principal candidat a primer ministre d’Àustria. [8] Aquest escenari va provocar indignació a nombroses capitals europees i els caps de catorze estats membres de la UE van acordar suspendre la cooperació amb Àustria. Finalment, el Govern austríac es va formar sota el lideratge d’un polític més moderat, Wolfgang Schüssel, Haider va renunciar a la direcció del seu partit i els estats membres de la UE van tornar a la normalitat en les seves relacions amb Àustria. No obstant això, el fet continuava sent que

un partit obertament il·liberal havia esdevingut part d'una coalició governamental al cor d'Europa.

La incapacitat de la UE per frenar l'auge de la política il·liberal a Àustria no va passar desapercebuda a la veïna Hongria. Després d'haver perdut el càrrec de primer ministre a les eleccions del 2002, el principal polític conservador, Viktor Orbán, va començar a adoptar una agenda il·liberal. Quan va retornar al càrrec el 2010, Orbán va posar fi efectivament a la llibertat de premsa, va castigar els migrants, va perseguir les ONG liberals i va frenar els drets del col·lectiu LGBT+. Mentre la seva retòrica es tornava obertament nacionalista i antieuropea, la seva expressió d'idees suposadament incompatibles amb els valors cristians també era objecte de crítiques. Com va escriure Liz Fekete:

“Segons la utilització que fa Orbán de la ‘idea cristiana-nacional’, amb els seus matisos antisemites, el cristianisme està lligat a la causa nativista i mobilitza les opinions populars contra els refugiats, els gitanos i els pobres ‘indolents’”. [9]

Al mateix temps, la crisi econòmica va colpejar el món occidental i va afectar especialment els estats endeutats del sud d'Europa. Les privacions imposades a la gent comuna pels governs liberals que intentaven evitar una crisi econòmica total i l'esfondrament de l'euro van ser àmpliament criticades pels polítics radicals d'ambdues bandes de l'espectre polític europeu. La crisi econòmica també va socavar la confiança pública en principis liberals com ara la integració europea, la globalització dels mercats financers o el capitalisme compassiu. Fins i tot el principi liberal més fonamental, la llibertat, ha estat pervertit pels governs liberals, segons els crítics. George Monbiot assenyala el següent:

“L'absència de sindicats i de regulació col·lectiva significa llibertat per suprimir els salaris. L'absència de regulació significa llibertat per enverinar els rius, posar en perill els treballadors, cobrar tipus d'interès inics i dissenyar instruments financers exòtics. L'absència d'impostos significa l'absència d'aquella distribució de la riquesa que treu la gent de la pobresa”. [10]

Si bé es podria argumentar que la culpa de les dificultats causades per la crisi econòmica és de l'economia neoliberal i no del liberalisme com a tal, la crisi es va produir durant el mandat dels liberals. Les democràcies liberals van permetre, i fins i tot van fomentar, els excessos neoliberals que han fet que molts votants busquessin opcions alternatives.

La confiança pública en el consens liberal es va veure menyscabada encara més per la crisi dels refugiats de 2015-2016. El respecte als drets humans i a la ciutadania va ser víctima de

mesures inhumanes i adoptades precipitadament per aturar el moviment massiu de persones a les fronteres terrestres i marítimes. En va ser un exemple extrem la decisió d'abandonar l'operació Mare Nostrum, la missió de la qual era evitar que els refugiats s'ofeguessin al mar Mediterrani. Molt més recentment, els defensors dels drets humans sostenen que el nou acord del pacte migratori de la UE restringirà les normes internacionals de protecció i que augmentarà el patiment humà. [11]

És ben sabut que els fluxos de refugiats solen motivar-los tres factors: la guerra, la pobresa i el canvi climàtic. No obstant això, la majoria dels governs liberals no han complert les seves promeses d'ajuda al desenvolupament, i els compromisos per combatre el canvi climàtic sovint acaben en lletra morta. L'esforç per construir l'estat després del conflicte en llocs del món inestables és limitat o inexistent. De fet, sovint els governs liberals han unit forces amb governs autocràtics del nord d'Àfrica i del Pròxim Orient per desviar els migrants de les costes europees. Cada vegada més, els refugiats se'ns presenten com una càrrega econòmica i una amenaça cultural. Alguns governs europeus també han estat acusats de tractar els refugiats com a delinqüents i fins i tot com a terroristes. No és estrany que els ciutadans hagin arribat a trobar que les promeses liberals són hipòcrites o falses, cosa que encoratja els polítics il·liberals a explotar el tema de la migració per a les seves finalitats electorals.

Les democràcies liberals van permetre els excessos neoliberals que han fet que molts votants busquessin opcions alternatives

Les restriccions a la llibertat dels ciutadans imposades pels governs liberals durant la pandèmia de la covid-19 també han estat explotades per polítics il·liberals. La majoria d'aquestes restriccions ara ja s'han aixecat, tot i que es mantenen algunes competències d'emergència aconseguides pels governs en aquell moment. [12]

Explicar el gir il·liberal

Els polítics liberals tendeixen a atribuir els seus mals a factors externs fora del seu control, com ara les crisis econòmiques i les dels refugiats. Però, com he intentat demostrar, són les seves pròpies polítiques les que, en certa manera, van provocar aquestes crisis, volent o sense voler. A més, nombrosos factors interns han fet que la gent canviï el seu vot cap a partits polítics il·liberals. Per començar, l'aplicació dels principis liberals sovint ha estat opaca. I això segurament pel fet que el liberalisme s'ha convertit en la ideologia dels governants i no en la dels desfavorits o oprimits, com passava en els seus orígens. Els qui tenen el poder solen ser insensibles i arrogants i estar interessats sobretot a defensar la seva pròpia posició de privilegi. Parafrasejant una frase cèlebre, el poder tendeix a corrompre.

En les darreres dècades, la democràcia ha esdevingut cada cop més un art de l'enginyeria institucional i tecnocràtica amb poc espai per a la participació ciutadana. Se celebren

eleccions, però aquestes no generen canvis polítics autèntics, i alhora les decisions clau les prenen òrgans no elegits com ara els bancs centrals, els tribunals constitucionals i la Comissió Europea. Hi havia bones raons per despolititzar els sistemes judicials o els financers, però en transferir cada vegada més poder a institucions no majoritàries, el liberalisme ha privat efectivament l'electorat de tenir veu en la política.

D'altra banda, els partits liberals s'han convertit en partits "quadre" i partits "càrtel" amb pocs membres i mancats d'un electorat fidel. Ja no fan de pont entre l'Estat i la societat, sinó que han passat a formar part de la màquina estatal, desvinculats de l'electorat. El respectat polítòleg Peter Mair va arribar a aquesta conclusió fa més d'una dècada:

"Encara que els partits continuïn existint, s'han desconnectat tant de la societat en general i busquen una forma de competència tan mancada de sentit que, pel que sembla, ja no són capaços de sostenir la democràcia en la seva forma actual." [13]

Tanmateix, és difícil organitzar eleccions democràtiques sense partits polítics, i l'electorat desencantat ha canviat el seu vot cap a partits il·liberals no associats als problemes que van sorgir durant el mandat liberal.

La perversa política de partits també és en part responsable de la crisi de la representació parlamentària. Són lluny els dies en què els parlaments s'assemblaven a mercats d'idees; avui els parlaments són màquines de votar a les ordres de la disciplina dels partits. Els diputats segueixen la línia del partit i s'insulten els uns als altres, fent burla de l'ideal de la democràcia deliberativa. A més, els escàndols de corrupció esquitxen repetidament els parlamentaris, que són enxampats dient mentides flagrants; fins i tot hi ha hagut escenes de baralles violentes a les sales dels parlaments. No ens ha d'estranyar, doncs, que la confiança de la ciutadania en els parlaments i els parlamentaris hagi disminuït significativament els últims anys.

La democràcia ha esdevingut un art de l'enginyeria institucional i tecnocràtica amb poc espai per a la participació ciutadana

Un sistema democràtic que genera conflictes, premia la demagògia, l'exageració i la manipulació i obté resultats atzarosos més que no pas justos i efectius no és sostenible a llarg termini. Els polítics il·liberals encara perverteixen més el sistema de representació parlamentària, però això no serveix de consol als demòcrates liberals.

Una democràcia impotent

La representació parlamentària disfuncional és una presa fàcil per als polítics il·liberals que pretenen actuar en nom de la gent comuna contra l'elit liberal. Però si la democràcia ha d'oferir formes significatives de representació, cal que abordi amb eficàcia els problemes dels ciutadans. L'aparent impotència de la democràcia per encarar reptes tan actuals com el canvi climàtic, l'erosió de la protecció social o la migració massiva és sens dubte una mala notícia per als liberals demòcrates a Europa i enllà de les seves fronteres. Per què és ineficaç la democràcia? En el meu darrer llibre, *The Lost Future*, sostinc que la democràcia ja no està en sincronia amb el temps i l'espai, i això l'afebleix. [14]

En primer lloc, la democràcia està lligada als estats nació que defensen els interessos egoistes d'un territori i una comunitat determinats. En segon lloc, la democràcia és ostatge dels votants actuals amb implicacions perjudicials per a les generacions futures. Això explica per què la democràcia s'entrebanca en un entorn global com més va més interrelacionat que avança a un ritme cada vegada més ràpid; i també explica el creixent sentiment de vulnerabilitat i impotència democràtica malgrat tots els nostres avenços tecnològics.

Si la democràcia no és capaç d'aturar el canvi climàtic, de protegir les prestacions socials o de reduir la migració, és probable que els ciutadans s'hi girin d'esquena, fins i tot amb un sistema de representació millorat. A diferència dels polítics il·liberals, els liberals no neguen el canvi climàtic. Però el canvi climàtic difícilment es pot abordar eficaçment dins de les fronteres d'un sol estat nació, per molt democràtic que sigui. A més, els nostres nets —que viuran per experimentar tota la devastació provocada pel canvi climàtic— no votaran a les pròximes eleccions, i els polítics són reticents a adoptar mesures costoses que afectin els actuals votants, que són els que determinen la seva carrera a curt termini. Un raonament semblant es pot aplicar a la migració. Tampoc aquesta es pot abordar amb eficàcia dins de les fronteres estatals. Si no es fa un esforç col·lectiu i sostingut durant molts anys per reduir la pobresa a les zones subdesenvolupades del món, frenar els conflictes violents i evitar la destrucció del medi natural, la gent continuarà fugint en massa dels seus malaurats països.

Si la democràcia no és capaç d'aturar el canvi climàtic, protegir les prestacions socials o reduir la migració, és probable que els ciutadans s'hi girin d'esquena, fins i tot amb un sistema de representació millorat

La curtedat de vista democràtica quant a temps i espai no és nova, no cal dir-ho. Però la miopia democràtica, que d'alguna manera era manejable en l'època del carbó i l'acer, no ho és en l'època d'internet. La revolució d'internet que va començar només fa tres dècades ha canviat dràsticament la nostra noció del temps i de l'espai, ha fet el món "pla" (és a dir,

sense fronteres) i que funcioni a una gran velocitat. Podem esmentar alguna reforma satisfactòria de la democràcia a partir del naixement d'internet? El sector militar-industrial ha pogut utilitzar internet per al benestar modern. Els bancs fan transaccions financeres globals en fraccions de segon. Els estats autocràtics han demostrat ser hàbils a l'hora d'aplicar la tecnologia digital per vigilar massivament els ciutadans. Si bé, estranyament, la democràcia electrònica encara és rudimentària a la majoria dels estats liberals, i les xarxes de ciutats expertes en tecnologia, les ONG o els organismes europeus resten exclosos de les decisions i els recursos clau.

En resum, els liberals no només han d'abordar la feblesa de la representació democràtica, sinó que també haurien de pensar molt seriosament com fer que la democràcia sigui més efectiva en l'era digital del capitalisme turbo i d'una interconnexió sense precedents.

Conclusions

El terme democràcia il·liberal és inapropiat. La democràcia il·liberal no és més que una autocràcia emmarcada de manera enganyosa. Ho hem vist a l'Hongria d'Orbán, i també al Brasil de Bolsonaro i a l'Amèrica de Trump. Pot ser que les autocràcies actuïn amb més rapidesa que la democràcia, però les decisions ràpides no són necessàriament decisions més sàvies. A més, les autocràcies són egoistes per definició, i les aliances internacionals que formen amb altres autocràcies solen tenir com a objectiu oprimir el seu poble en lloc d'alliberar-lo.

Com defensar la democràcia contra l'atac il·liberal? Wolfgang Merkel i Anna Lührmann proposen un concepte o estratègia interessant de resiliència democràtica. [15] La democràcia hauria de ser resilient en els quatre nivells del sistema polític: comunitat política, institucions, actors i ciutadans. Les democràcies poden aplicar tres tipus de defensa: en primer lloc, resistir sense canvis; en segon lloc, adaptar-se fent un canvi intern; i, en tercer lloc, recuperar-se sense perdre la naturalesa democràtica del règim i les seves institucions, organitzacions i processos bàsics constitutius. El missatge de Merkel i Lührmann és que "l'agència política importa". [16] La meua pregunta és si l'estat nació continua essent apte per fer funcionar la democràcia al món modern. Potser hem de situar la democràcia en nivells per sobre i per sota de l'estat nació. Potser dispersar el poder entre els diferents actors territorials, incloses la UE, les ciutats, les regions i les ONG, farà que la democràcia sigui més efectiva i legítima.

Malgrat que potser la democràcia no passa pel millor moment, el que no està és eliminada. Els liberals haurien de pensar molt seriosament com ajustar les institucions democràtiques als reptes que planteja el segle XXI. Fins ara, estan ocupats sobretot defensant la seva permanència en el poder. M'agradaria més escoltar la seva proposta sobre com fer les xarxes econòmiques i socials més accessibles, transparents i responsables. Les xarxes són les principals beneficiades de la revolució d'internet i cal emprar-les amb finalitats democràtiques. [17]

REFERÈNCIES I NOTES

- 1 — Inglehart, R. (2006). "East European value systems in global perspective". A: Hans-Dieter Klingemann, Dieter Fuchs i Jan Zielonka (ed.). *Democracy and Political Culture in Eastern Europe*. Routledge, 1a. ed., p. 67-84.
- 2 — Krastev, I.; Holmes, S. (2019). *The Light that Failed. A Reckoning*. Allen Lane.
- 3 — Zielonka, J.; Pravda, A. (2001). *Democratic Consolidation in Eastern Europe. Volume 2: International and Transnational Factors*. Oxford University Press.
- 4 — Ginsborg, P. (2003). *A History of Contemporary Italy: Society and Politics, 1943-1988* (ed. il·lustrada). Palgrave Macmillan.
- 5 — Ganev, V. (2013). "Post-Accession Hooliganism: Democratic Governance in Bulgaria and Romania after 2007". *East European Politics and Society*, vol. 27, núm. 1, p. 26-44.
- 6 — Consulteu l'Índex de Democràcia de l'EIU de 2023 [en línia](#). Vegeu també l'informe *The New Checks and Balances: The Global State of democracy 2023* de l'International IDEA. [Disponible en línia](#).
- 7 — Trobareu una anàlisi de la llei a Chrisafis, A. (2023). "France passes controversial immigration bill amid deep division in Macron's party". *The Guardian*, Desembre 20, 2023. [Disponible en línia](#).
- 8 — El partit de Haider, Partit de la Llibertat d'Àustria, va quedar segon darrere dels socialdemòcrates, amb més escons parlamentaris que el seu possible soci de coalició de dretes, l'ÖVP, presidit per Wolfgang Schüssel. Més informació sobre el rebuig diplomàtic de la UE a Àustria a Black, I. (2000). "Europe rallies against Haider coalition". *The Guardian*, Febrer, 4, 2000. [Disponible en línia](#).
- 9 — Fekete, L. (2016). "Hungary: power, punishment and the 'Christian-national idea'". *Race & Class*, 57(4), pp. 39-53. [Disponible en línia](#).
- 10 — Monbiot, G. (2016). "Neoliberalism - the ideology at the root of all our problems". *The Guardian*, Abril 15, 2016. [Disponible en línia](#).
- 11 — Vegeu els informes sobre el pacte migratori que ha publicat Amnistia i el Consell Europeu sobre refugiats i exiliats (ECRE):
 - Amnistia Internacional (2023). "EU: Migration Pact agreement will lead to a "surge in suffering"". Publicat el 20 de desembre de 2023, [disponible en línia](#)
 - Consell Europeu sobre refugiats i exiliats (2023). "Editorial: So that's it Then? Agreement(s) on the EU Asylum Reform". *Ecre.org*, Octubre 6, 2023. [Disponible en línia](#)
- 12 — Delanty, G. (Ed.) (2021). *Pandemics, Politics, and Society. Critical Perspectives on the COVID-19 Crisis*. De Gruyter. Vegeu també Merkel, W. (2020). "Who Governs in Deep Crises? The Case of Germany". *Democratic Theory*, 7(2), pp. 1.11. Podeu trobar una anàlisi sobre missatgeria instantània oficial a White, J. (2022). "WhatsApp Europe?". *Social Europe*, Juny 2, 2022. [Disponible en línia](#).
- 13 — Mair, P. (2013). *Ruling the Void. The Hollowing of Western Democracy*. Verso, p. 1.

- 14 — Zielonka, J. (2023). *The Lost Future and How to Reclaim It*. Yale University Press.
- 15 — Merkel, W.; Lührmann, A. (eds.). (2021). “Resilience of democracy: responses to illiberal and authoritarian challenges”. *Democratization*, vol. 28, núm. 5, p. 869-884.
- 16 — Merkel, W.; Lührmann, A. (eds.). (2021). “Resilience of democracy: responses to illiberal and authoritarian challenges”, p. 879.
- 17 — Castells, M. (1996). *The Rise of the Network Society. The Information Age: Economy, Society, and Culture*. Vol. I. Blackwell Publishers. Vegeu també Castells, M. (2001). *The Internet Galaxy. Reflections on the Internet, Business, and Society*. Oxford: Oxford University Press.

Jan Zielonka

Jan Zielonka és professor de Política Europea a la Universitat d'Oxford i professor de Política i Relacions Internacionals a la Universitat Cà Foscari de Venècia. També ha treballat a la Universitat de Varsòvia, a la Universitat de Leiden i a l'Institut Universitari Europeu de Florència. Va estudiar Dret a la Universitat de Wroclaw, Polònia, i Ciències Polítiques a la Universitat de Varsòvia, on es va doctorar l'any 1981. La seva recerca se centra en les relacions internacionals, la política comparada i la teoria política. És autor de divuit llibres, entre els quals *Counter-revolution. Liberal Europe in Retreat* (2018) i *Politics and the Media in New Democracies. Europe in a Comparative Perspective* (2015). El seu darrer llibre és *The Lost Future and How to Reclaim It* (2023). Col·labora habitualment a mitjans com *Social Europe*, *Open Democracy*, *Die Zeit* i *New Statesman*.